

Jožko Vombergar:

Gora razgleda.

Sestro sva sedela na vrtu in zrla na gore. Veličastno so se vzpenjali vrhovi pod obok sinjega neba. Njih snežena temena so se lesketala v jutranjem solncu, in kakor mehke gobice so jim brisale bele meglice siva, razorana lica. Sestrici se je zdelo, kakor da poletavajo krog njih beli golobčki.

»Kaj meniš, Rezika, kako daleč je na ono goro? Ali bi prišel v enem dnevu?«

Pokazal sem sestrici na najvišjo gogo, ki se je dvigala pred najinimi očmi. Rezika me je začudeno pogledala, premerila najprej mene s skrbnim očesom, nato pa se plaho ozrla v sivega velikana.

»Ne prideš! Ti ne! Samo divja koza pride tja gor, neli? Na konec sveta se mora videti tam gori?«

Nekoliko pomislila je sestra, potem pa pritrdila modro:

»Gotovo.«

»In v Sveto deželo, o kateri so nam govorili gospod kaplan, tudi — in v Jeruzalem?«

Sestrica je podvomila, premerila z očesom še enkrat višino gore ter previdno odvrnila:

»Morda — — —«

»Kaj pa ona zlata dežela in oni kristalni grad, kamor zahaja solnce ob večeru in zlate zvezdice ob jutru?«

»O — tja se pa ne vidi! To je pa za devetimi gorami — — —«

Zamislila sva se. Sestrica je znabiti razmišljala, bi se li morda vendar — kljub devetim goram — videla ona bajna dežela, o kateri je nama tolikrat pripovedovala sosedova teta; jaz pa sem stal v duhu že vrh gore in zrl svet pred seboj — svet poln čudes, prav tja do konca, kjer se ne more več dalje. Videl sem mesta in palače, ki so večje od domače cerkve, in cerkve z zvoniki, segajočimi do neba. Videl sem kraljevo mesto, vladarja na zlatem prestolu, s krono na glavi in žezlom v roki, in krog njega viteze, vse v železni opravi; gledal sem večni Rim in papeža samega, ki nosi zlato obleko, kakor so rekli

sosedova teta, in Jeruzalem, prav takšen, kakor je naslikan v domači cerkvi na stropu, videl v globoko Turčijo in v zlato deželo, in v njej oni solnčni grad iz samih kristalov. Hipoma pa se mi je zabliskalo v glavi.

»Joj, Rezika, pa se vendar more priti na tiste gore!«

»Kako?«

»Stric Šimen je rekel nekoč, da je bil gori — prav na vrhu! Res.«
Neverjetno me je pogledala.

»Šimen — — mogoče, ker je lovec. Pa kaj je videl —?«

»Ne vem.« —

*

Ko sem prvič srečal strica, sem ga napadel z vprašanji:

»Kaj ne, striček, da ste bili vi že na vrhu — tam gori, glejte?«

»Seveda sem bil.«

»Pa se daleč vidi?«

»Oj, daleč!«

»Na konec sveta, jelite?«

»O — še dalje!«

»Striček, ali bi me ne vzeli enkrat s seboj, če bi šli še kdaj — —?«

»Premajhen si še. Kadar boš velik.«

»Kadar bom velik!« — — —

Koliko bi dal, ko bi zrastel čez noč! — Kadar boš velik — — — kadar boš velik — — — Šele tedaj boš mogel zreti vsa ona čuda sveta! — — — O kdaj bom še velik! — — —

Potem sem se meril vsako jutro, koliko sem zrastel. Toda na meri ni hotelo kaj znatno višje! Če sem stopil na prste, sem vedel, da varam samega sebe. Na meri ni hotelo znatno višje. Pač, po dolgem času vendar malo — —

Včasih se mi je sanjalo, da plezam kot mož, prav tak kot Šimen, s puško na rami, po sivih gorskih grebenih in gledam one prečudne in prekrasne stvari, o katerih mi ni pravila niti sosedova teta. Vidi sem prelepe solnčne pokrajine, koder se cedi med in mleko, koder cvete večna pomlad. In vsako jutro sem doživljal nova razočaranja — bile so le sanje! — — Vsak dan sem hodil gledat na sivi skalnati vrh belolasega starca, ki v svojih skalnatih očeh hrani skrivnosti sveta — — Obhajala me je ob tem pogledu sveta groza — saj se dviga ta vrh tako predrzno v nebo, kot bi hotel prodreti modri nebes in pogledati celó v nebeško skrivnost — —

Potožil sem svoja hrepenenja sosedovi stari teti — — Ta me je oplašila pa z gorskimi duhovi, ki zapeljujejo ljudi v prepade, da jih tamkaj požoro. Pravila mi je stara žena tudi o povodnjem možu, o zlodeju in škrtih, ki čuvajo zaklade pod zemljo, takole na križpotjih ali pod razvalinami starih gradov; o kralju Matjažu in drugih junakih, o dolgolasih razpletenih gorskih vilah, ki sadijo planinske rože in jim zalivajo, da jih pripravljajo ljudem v zdravilo; o prevzetnih graščakih in poganih s pasjimi glavami, o zakleti kraljični mi je pravila in o gradu, ki se je pogreznil. Razmišljal sem te povesti in jokal nad usodo nesrečnih junakov. Pripovedovala mi je stara žena tudi še,

da je bil nekdanj pevec, ki je hotel rešiti zakleto kraljično, pa se mu ni posrečilo. Spremenil se je v nevidnega — v jutranjo roso — in da poje na griču, kjer se je pogreznil grad ob svitu zore in igra na strune, ki jih napne iz samih žarkov jutranje zarje, prelepo pesem hrepenenja. Vstajal sem zgodaj v jutro in zahajal na polje, slušal nevidnega pevca — in zdelo se mi je, da čujem nežno, čudnoskrivnostno melodijo zarjinih strun — —

Stari kovač mi je pa polnil dušo z nemirom in grozo. Pripovedoval mi je, da v Jerajevem straši, ker je tam pred časom nekdo ubil neznanega popotnika; pa da se pri Boršnikovem znamenju prikazuje luč in da nekdo vsako noč bridko vzdihuje, da v Reki tulijo duhovi — —

Potem si nisem upal skozi Jerajevo, nisem šel mimo onega znamenja, da se ne bi dvakrat prekrizal, in če me je pot zanesla v Reko, sem na tihem molil.

Ko se je oglasila jesen v deželi in smo obrali jabolka, me je peljal oče v šolo.

»Kako mu je ime?« je vprašal učitelj.

»Jožko.«

In potem sem hodil v šolo in se učil brati in pisati. Ko sem znal toliko, da sem mogel brati iz drobno tiskane knjige, sem dobival knjige s prečudnimi povestmi. Bilo je v njih branje o očetu in treh sinovih, o mačehi in siroti Jerici, in bilo je v njih še marsikaj lepega. Svet je rastel pred fantom.

Prinesli so v šolo zemljevid. Učitelj je hotel pokazati učencem naslikani svet.

»Gospod učitelj, kje pa je »Zlata dežela«?« sem vprašal.

»Te ni nikjer.«

Kako razočaranje! — — Toda nekje le mora vendar biti, sicer bi teta ne bila pripovedovala o njej!

»Katera dežela pa je za onole goro, gospod učitelj?«

»Za Grintovcem? — Koroška?«

»In naprej — za Koroško?«

»Solnograška, Bavarska — — — in tako dalje.«

»A kako se pravi tam — za deveto goro?«

»Ljubček moj! Gorâ je tisoče na svetu — in za deveto goro bo še vedno — Koroška ali recimo Solnograška ali Štajerska, kakor hočeš — — Deveta gora je lahko deveta ali tretja ali prva — če hočeš.«

»Za katero deželo je pa konec sveta?« — —

»Nikjer. Svet je okrogel, in če greš v eno smer dalje in dalje, prideš lahko spet nazaj — kakor če zaznamuješ na jabolku piko ter greš s prstom naokrog, prideš spet nazaj na ono piko. Tak je svet — —«

Neverjetno sem gledal učitelja. Pa me je prijazno potrepil po rami in rekel:

»Dečko, kar so ti povedali teta, so pravljice. V šoli se bomo pa učili resnice.« — — —

Odpirale so se mi oči, in želel sem videti več in več. Šel sem na goro razgleda — v šolo — in sem videl mnogo, mnogo, česar dotlej nisem videl. Ali mnogo tega, kar sem videl dotlej, nisem videl več — — — Umaknile so se bajne pravljичne dežele, umaknili so se skrivnostni duhovi gozdov in starih gradov in še dalje, izginile so razpletene gorske vile in je utihnil nevidni pevec — — Kakor da je potegnila mrzla burja preko cvetočih pomladnih dobrav in poljan ter odnesla s seboj vse, vse — v daljne neznane kraje, tu pa se naselila zima in pokrila tla z belim, mrzlim snegom! — — — Mesto tajnih, skrivnostnih duhov so stopile naravne sile. Poznam zdaj druge skrivnosti in moč računov v zakonih narave, v človeški volji in odločnosti in one, speče v človeški duši. Nekdaj sem jokal nad žalobno usodo pravljичnih junakov, danes tožim nad voljo človeško, ki je, dasi tako silna, da ruši in gradi železne zidove, vendar tako slaba. — — —

Zdaj me ne plaši več v Jerajevem ali pri onem znamenju, pa tudi ne v Reki in ne prosim več starega Šimna, da bi me peljal na goro. Pogledal sem dalje, kot sega njeno obzorje. Ne tožim več svojega hrepenenja sosedovi teti; že zdavnaj spi v tihem grobu. Želim si pa vendarle nazaj onih srečnih dni, ko sem v mladem jutru poslušal tajnoskrivnostno pesem nevidnega pevca, pesem iz strun, napetih iz rosnih žarkov zlate zarje — pesem mladosti! — —

Mladinski novičar.

S počitnic — v večnost. Preteklo leto — tako smo čitali — so na Ruskem spet po krščansko praznovali sveti božič — rojstvo Gospodovo. Sedanja sovjetska vlada je nekaj let sem hotela zadušiti vse, kar je med Rusi krščanskega, pa je izprevidela, da v tem oziru ljudstvo ne pozna ne šale in ne trpi nasilja. Iz Moskve se je razšlo dijaštvo na vse strani na počitnice. Vrnitev je bila pa za nekatere dvakrat žalostna. Sredi januarja so bili po Rusiji silni viharji s snežnim metežem. Neki vlak, ki je bil natrpan dijaštva, je v bližini Moskve trčil ob tovornik, ker se radi obilnega snega ni opazilo znamenje. Polom je bil grozen. Šestnajst dijakov je bilo mrtvih, okrog 100 pa ranjenih. Ali so se ti revčki pač kaj spomnili na popolno kesanje? Komaj, saj je ruska brezverna in brezbožna vlada docela izključila krščanski nauk iz šol. — Kako prav je, če se versko-zatiranih slovanskih bratov na Ruskem spominjamo tudi mi v molitvah, da bi jih vsedobri Bog po hudih preizkušnjah, ki jih tlačijo, privedel v naročje prave Cerkve Kristusove.

Smrt v kinu. V nedeljo, dne 16. jan. letos, je bila predstava v kino-gledišču mesta Montreal v Kanadi. Vsled kratkega stika v parketnih tleh je pa nastal ogenj, ki se je urno razširil po vsej dvorani. Občinstvo je drlo k izhodu. Po galerijah, kjer je bilo — žal — mnogo otrok brez spremstva staršev, je nastala silna gneča. Na stopnicah je bilo mnogo otrok pohojenih. Reševalci so jih sicer metali skozi okna na razpete rjuhe ognjegascev, pa niso mogli vseh ujeti. Do 150 otrok so spravili v bolnišnice, 78 je bilo pa mrtvih. Duhovniki bližnjih cerkva so prihiteli k nesreči, da so delili ponesrečencem zakrament svetega maziljenja. Če bi šli ti mladi ljudje v cerkev k popoldanski pobožnosti mesto v gledišče, ali pa če bi se bili doma pripravljali na šolo, bi ne bili postali žrtve požara.
